

1936: una revolució a la Selva?

EUGENI CAIRETA I SAMPERE

AQUEST article neix de la necessitat de contestar el que en aquestes mateixes pàgines van publicar David Comas i Jordi Goñi i que han ampliat darrerament en una altra publicació¹. Els citats autors tracten el funcionament de la revolució posterior al 19 de juliol de 1936 a la comarca de la Selva i expliquen que les noves institucions obeïen principalment a uns suposats objectius revolucionaris.

Tanmateix, crec que per poder parlar d'un fet revolucionari cal oferir la definició del que entenem per *revolució*. Per mi, *revolució* representa unes convulsions de la societat d'un lloc, tant en el camp econòmic com polític i social, que comporten necessàriament un canvi en el mode de producció i en les relacions de producció de la societat en qüestió. Aquests canvis, evidentment, han d'anar necessàriament acompanyats de modificacions en l'estructura de les relacions econòmiques imperants; altrament, els canvis en el mode de producció no podrien assolir l'èxit desitjat.

Des d'aquest punt de vista, la meua posició sobre el que passà a la comarca de la Selva és clara i ja l'he expressada més àmpliament del que permet aquest article en un altre lloc²: el 19 de juliol de 1936 hi hagué un aixecament generalitzat a tot Catalunya, portat principalment pels sindicats, per a fer fracassar el cop d'estat dels militars espanyols. Els sindicats es van trobar amb un buit de poder a la societat catalana i se'n van fer càrrec, sense saber ben bé què era el que calia fer i com calia reconvertir la societat catalana en una societat en guerra. Aquest esquema, que més o menys pot funcionar

1. COMAS, D. i GOÑI, J.: "Revolució i poder territorial a la Comarca de la Selva (juliol-octubre de 1936)" a *Quaderns de la Selva* núm. 3, Santa Coloma de Farners, Centre d'Estudis Selvatans, 1990. Aquest article ha estat ampliat a COMAS, D., GOÑI, J., i PUJOL, D.: "La revolució i el poder Local a la comarca de la Selva a l'estiu

de 1936. El cas de Brunyola" a *La IIa República 60 anys després*, Girona, Cercle d'Estudis Històrics i Socials, 1991.

2. *La Guerra Civil a Santa Coloma de Farners. Quan Santa Coloma era anomenada Ferners de la Selva*, Centre d'Estudis Selvatans, Santa Coloma de Farners, 1991.

N O T E S I A P O R T A C I O N S

en els nuclis urbans de l'àrea d'influència de Barcelona, crec que és un plantejament erroni per a la comarca de la Selva. L'ordenació de la comarca en els diferents comitès locals respon més al seguiment d'unes ordres vingudes des de Barcelona i Girona, des de les cúpules directives dels sindicats, que no pas a una dinàmica pròpia de la comarca. La Selva no podia de cap de les maneres girar l'esquena al que passava al país i els dirigents polítics de la comarca, que des del mes de febrer eren els qui majoritàriament governaven els ajuntaments, van adaptar-s'hi, normalment de grat, ràpidament.

Per mi, el fet que els ajuntaments passessin a anomenar-se comitès, el fet que la part de la població de filiació de dretes fugís, s'amagués o com a mínim emmudís, el fet que es collectivitzessin les empreses de les quals els amos havien fugit o s'havien amagat, o el fet de la repressió anticlerical, no proven en absolut l'existència ni d'una revolució, ni de la voluntat dels "nous" dirigents (quan aquests esdevenen realment nous) de fer un canvi profund en el mode de producció. Contrastant amb aquests actes revolucionaris no hi ha cap qüestionament de l'economia de mercat, no hi ha un qüestionament (llevat d'algunes exaltacions dialèctiques) de les relacions de producció imperants abans del juliol de 1936.

En iniciar la investigació que donà lloc al llibre ja citat més amunt, em va sobtar la quasi inexistència de fets revolucionaris a la comarca de la Selva. Tanmateix, per a poder entendre'ls em va caldre aprofundir la investigació en el passat històric de la comarca fins a començaments del segle XX. Les conclusions que en vaig extreure, crec que es poden resumir, simplificant potser massa, en què la "revolució" agrària de la comarca (base de les aspiracions de l'economia comarcal) s'havia quedat a mig camí a l'octubre de 1934. Amb el retorn al poder dels partits esquerrans el febrer de 1936, i dins el marc de la Constitució republicana de 1931, hi havia el convenciment que la revolució (és a dir, el canvi de relacions entre el conreador –força de treball– i l'amo de la terra) es podia reprendre. Els fets de juliol de 1936 prometien als conreadors més facilitats per a llur accés al seu bé de producció (la terra), i en aquest sentit els podia ser favorable, però podia posar en perill, si s'acomplia el programa de govern que preconitzaven els sindicats, l'economia de mercat, marc que la pagesia selvatana considerava idoni per –un cop deslliurats del llast d'uns pagaments massa elevats a l'amo– assolir llur prosperitat. En aquest sentit, als dirigents comarcals, coneixedors que llur força més gran era el suport que tenien de la pagesia de la comarca, no els va ser difícil apuntar-se als nous canvis, però els feia molta por ser-ne el motor.

QUADERNS DE LA SELVA, 4

Així doncs, des del meu punt de vista, Comas, Goñi i Pujol es troben enlluernats per una dialèctica, imperant en aquells moments a tota l'Espanya lleial a la República, de marcat caire revolucionari; la realitat, però, va haver de ser forçosament diferent. Cal que recordem, tal i com ho fan els fets quan ens endinsem a la documentació de 1938, que l'ordenació de l'economia a Catalunya sota la tutela de la Generalitat, després del juliol de 1936, havia de respondre forçosament a una economia de guerra, a una economia on l'eficàcia del sistema productiu havia de passar per sobre dels programes de justícia social i de redistribució dels béns. Certament, mai no podrem saber com hauria evolucionat la societat catalana si les accions bèliques s'haguessin decantat cap al bàndol republicà, però el que sí que crec que es pot afirmar és que, si l'economia catalana hagués pres un model diferent del capitalisme, la comarca de la Selva s'hi hagués hagut d'adaptar, probablement sense massa convulsions i força de grat, però la dinàmica de la comarca mai hauria preconitzat un altre model econòmic que no fos l'economia de mercat amb explotacions agràries individuals sota l'ordenament que ofería la Llei de Contractes de Conreu del Parlament de Catalunya de 1933. Qualsevol altre model econòmic, per favorable que pogués ser, sempre hauria estat a la comarca sobrevingut, tal i com ho van ser les noves disposicions que es van prendre després del juliol de 1936 i que han fet parlar als autors dels dos articles que rebato, de dinàmica revolucionària a la comarca.